

בס"ד, ט' חשוון התשפ"ו

זבחים מ"ז – פסול מתעסק, מחשבת בעלים בפיגול, ואיזהו מקומן של זבחים

שאלות:

1. גדי כהן שחט בטעות חטאת תוך כדי שהוא משחק בסכין. האם הקורבן פסול?

המקור לפסול "מתעסק בקדשים"

הגמרא ממשיכה את הדיון מסוף הדף הקודם, ומביאה את המקור לכך ש"מתעסק" – כלומר, מי שעושה עבודה בקורבן ללא כוונה (למשל, כשהוא חושב שהבהמה היא חולין) – פוסל אותו.

○ **שמואל** שאל את **רב הונא**: מניין לנו שמתעסק בקודשים פסול? **רב הונא** ענה מהפסוק **"וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבֶּקֶר"**. לכאורה, המילים "בן הבקר" מיותרות, שהרי הפרשה כבר עוסקת בו ("אם עלה קרבנו מן הבקר"). לכן דורשים את זה כאילו כתוב "עד שתהא שחיטה לשם בן בקר", כלומר, בכוונה.

○ **שמואל** הקשה שזה רק מלמד על המצווה לכתחילה, אבל מניין שהדבר מעכב בדיעבד? **רב הונא** ענה שיש פסוק נוסף **"לְרִצְנָכֶם תִּזְבְּחֶהוּ"** – שמשמעו "לדעתכם זבח", כלומר, יש צורך בדעת ובכוונה כדי שהקורבן יהיה לרצון.

2. שמואל הביא קורבן, ובזמן שהכהן שחט בסתם, שמואל חשב לאכול ממנו למחר. האם הקורבן פיגול בגלל מחשבת הבעלים?

האם הבעלים יכולים לפגל את הקורבן?

הגמרא דנה בכלל מהמשנה שלנו, "שאינ המחשבה הולכת אלא אחר העובד", ומביאה שיטה חולקת.

○ בבבלי, **רבי אלעזר ברבי יוסי** אומר: "שמעתי שהבעלים מפגלין". כלומר, אם הכהן עבד בסתם, ומחשבת הבעלים הייתה לפיגול, הקורבן אכן נפסל.

○ **רבא** מסביר שהטעם נלמד מהפסוק **"וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב"**, שבו התורה קוראת לבעלים "מקריב", ולכן גם מחשבתו נחשבת (במיוחד שלעניין פיגול התורה הצמידה את המחשבה למקריב בפסוק **"הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב"**).

○ **הכלל "זה מחשב וזה עובד"**: **אביי** אומר **שרבי אלעזר ברבי יוסי**, **רבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר** כולם סוברים את הכלל "זה מחשב וזה עובד" – הוויא מחשבה" (כלומר, מחשבת אדם אחד יכולה להשפיע על מעשה של אדם אחר).

1. **רבי אליעזר**: שפוסל שחיטת ישראל עבור גוי, כי מחשבת הגוי (שבסתמא היא לעבודה זרה) משפיעה על מעשה השחיטה של הישראלי.

2. **רבי שמעון בן אלעזר**: לעניין הוצאה מרשות לרשות בשבת, שנחשבת למלאכה אם מוציאים חפץ חשוב, הוא מחייב אדם שהוציא חפץ קטן וחסר חשיבות, אם אדם אחר חשב עליו והצניע אותו, ובכך הפך אותו לחשוב.

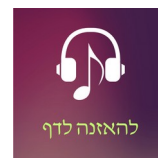
○ **היחס בין השיטות**: הגמרא מנתחת את היחס בין הדעות:

1. **רבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר** בוודאי יסכימו עם **רבי אלעזר ברבי יוסי**: אם בדיני שבת ועבודה זרה מחשבה של אחר משפיעה, כל שכן בדיני קורבנות, שבהם כוחה של המחשבה מפורש בתורה.
 2. אבל לא בטוח **שרבי אלעזר ברבי יוסי** יסכים איתם: כי ייתכן שהוא סובר שרק בקורבנות, שבהם המחשבה כתובה במפורש, היא משפיעה, אבל לא בדינים אחרים.
 3. **רבי שמעון בן אלעזר**, שמחמיר אפילו בשבת, בוודאי יסכים עם **רבי אליעזר** בעניין עבודה זרה, שהמחשבה בה קשורה יותר לסוג העבודה ודומה יותר לעבודת המקדש.
 4. אבל לא בטוח **שרבי אליעזר** יסכים עם **רבי שמעון בן אלעזר**: כי ייתכן שהוא מחמיר רק בעבודה זרה, שהיא "כעין עבודת פנים" (שחייבים בה על עבודות הקשורות למזבח, גם אם זו לא דרך עבודתה), אבל לא בשבת, שהאיסור בה הוא "מלאכת מחשבת" התלויה בכוונה מלאה לעשיית המלאכה, ולא בכוונה להצניע.
3. פיני כהן נתן מדם אשם המצורע על בהונותיו של המצורע. האם הוא היה צריך לקבל את הדם בכלי שרת?

משנה: איזהו מקומן של זבחים

הגמרא פותחת את הפרק החמישי, "איזהו מקומן", שעוסק במיקום של עבודות הקורבנות השונים בעזרה.

- קדשי קדשים, שחיטתן בצפון העזרה.
- **פר ושעיר של יום הכיפורים:**
 - **שחיטה וקבלה:** שחיטתן וקבלת דמם בכלי שרת (שנלמד מהעולה בסיני שניתנה באגנות) הן בצפון.
 - **מתן דם:** דמם נדרש להזאות בין בדי הארון, על הפרוכת ועל מזבח הזהב. כל מתנה מעכבת.
 - **שירי הדם:** שפיכת שירי הדם נעשית על היסוד המערבי של המזבח החיצון מיד ביציאה מההיכל, ואם לא עשה את זה – לא עיכב.
- **פרים ושעירים הנשרפים:** (כמו פר העלם דבר, פר כהן משיח ושעירי עבודה זרה, שנשרפים מחוץ לירושלים)
 - **שחיטה וקבלה:** שחיטתן וקבלת דמם בכלי שרת בצפון.
 - **מתן דם:** דמם דורש הזאות על הפרוכת ועל מזבח הזהב (אבל לא בין הבדים). כל מתנה מעכבת.
 - **שירי הדם:** דינם זהה לפר ושעיר של יוה"כ, ביסוד המערבי ולא מעכב.
- **שריפתם:** כל הקורבנות האלו, נשרפים מחוץ לירושלים, במקום שפיכת הדשן (בית הדשן).
- הגמרא שואלת למה במשפט הפתיחה, שמדבר על כלל קדשי הקדשים, לא כללנו גם "וקיבול דמם בכלי שרת בצפון" עבור כל קודשי הקדשים?

○ הגמרא מסבירה שהסיבה היא אשם מצורע, שיש לו דין מיוחד. בהתחלה התנא סבר שקבלת דמו נעשית ביד לתוך כפו, ולכן השמיט את דין הקבלה מהכלל. אבל בהמשך הוא הבין שזה לא מספיק. מכיוון שאשם מצורע הושווה לחטאת, הוא דורש גם קבלת דם בכלי לצורך הזריקה על המזבח.
לכן, נדרשים שני כהנים לקבל את דמו במקביל: אחד ביד (לצורך המצורע) ואחד בכלי (לצורך המזבח). מכיוון שדין הקבלה בכלי בכל זאת חל עליו, התנא חזר ושנה במפורש בהמשך הפרק ש"קיבול דמן בכלי שרת בצפון".